

Arcadi Oliveres

Introducció a l'Economia

Attac-Catalunya

INTRODUCCIÓ A L'ECONOMIA

Arcadi Oliveres

Professor d'economia de l'Universitat de Barcelona

President de Justícia i Pau

Membre del Consell Científic i

Assessor d'Attac-Catalunya

1

edicions ● Attac-Catalunya

—
attac

INTRODUCCIÓ A L'ECONOMIA

Arcadi Oliveres

Professor d'economia de l'Universitat de Barcelona

President de Justícia i Pau

Membre del Consell Científic i

Assessor d'Attac-Catalunya

Resum de la transcripció del seminari impartit per Arcadi Oliveres al

Centre Cultural de la Farinera del Clot de Barcelona

Octubre/Novembre del 2002

Han col·laborat en la redacció:

Gemma Canal, Fernando Cardoso,

Irene Font, Susanna Forns,

Anna Maria Garriga, Josep Maria Julià i Jaume Seguí

1

edicions ● Attac-Catalunya

PRÒLEG

Amb aquest primer llibret iniciem, des d'ATTAC-CATALUNYA, una col·lecció a l'estil dels companys de França. El seu objectiu principal es facilitar a la ciutadania la comprensió del que està passant al món actualment, amb rigor, honestat i sense adoctrinar a ningú. Perquè estem dins d'un procés de canvis econòmics, tecnològics, científics, polítics, socials i culturals que sovint no acabem d'entendre.

Per començar, ho fem amb l'Economia, una ciència moltes vegades estranya que tracta amb xifres, %, finances, bancs, etc.

El nostre apreciat company Arcadi Oliveres, professor d'Economia de la Universitat Autònoma de Barcelona, president de Justícia i Pau i membre del recent constituït (juny 2003) Consell Científic i Assessor d'Attac-Catalunya, va impartir 5 sessions d'Economia Bàsica a l'octubre del 2002 al Centre Cultural "La Farinera" del Clot. Van ser tant interessants que vam decidir resumir-les i publicar-les. I aquí tenim el resultat, tot i esperant que a vosaltres, lectors, us pugui ser tant clarificador com va ser pels que vam tenir la sort d'assistir al curset.

AGRAÏMENTS

A les persones que van fer els resums, després d'escoltar les gravacions: G.Canal, F. Cardoso, I. Font, S. Forns, J.M. Julià i J. Seguí.

A Anna M. Garriga, que va fer la primera revisió, donant-li continuïtat al conjunt.

A Arcadi Oliveres, per fer les sessions del seminari, la revisió final i autoritzar la publicació.

A Nausica Martínez, per fer el disseny de portada.

A Rafa Partagás, per fer la diagramació.

A vosaltres també, lectors, que podeu fer-ne difusió tant com vulgueu: aquest llibret no té Copyright.

CURS D'INTRODUCCIÓ A L'ECONOMIA

- 1. L'economia de mercat. Producció, consum i estalvi. Ciutadans i empresa. Diner. Preus. Mercats financers.**
- 2. La intervenció de l'Estat en l'economia. Les polítiques econòmiques. Els sistemes fiscals. Les dades macroeconòmiques.**
- 3. L'economia europea. El procés d'integració europea. Les institucions europees. Altres processos d'integració econòmica en els països industrialitzats.**
- 4. L'economia mundial. Els organismes directors de l'economia mundial. El subdesenvolupament econòmic**
- 5. Les alternatives econòmiques.**

1

L' ECONOMIA DE MERCAT

PRODUCCIÓ, CONSUM I ESTALVI.

CIUTADANS I EMPRESA.

DINER, PREUS I MERCATS FINANCERS

¿Què és l'Economia?

És una ciència que administra els recursos escassos que ens dona la Naturalesa per ésser transformats en bens i serveis a fi de satisfer les necessitats humanes.

La realitat mundial es que només 1.000 milions d'habitants tenen satisfetes les seves necessitats bàsiques (USA, Canadà, Europa, Japó, Austràlia), mentre que 5.000 milions manquen del més essencial. Dels aproximadament 190 països de la ONU, 30 són desenvolupats i 160 no, i això únicament des del punt de vista econòmic, per que des del cultural, hi hauria molt a discutir.

¿Què és l'Empresa?

És el instrument del que es serveix l'economia per fer el que diu la definició anterior: prendre recursos, transformar-los en productes i vendre'ls als consumidors. En general hi ha dues formes de fer-ho:

1. Les empreses que **uneixen** Capital i Treball. Per exemple, les relacionades amb la **auto ocupació** individual (agricultors, artesans, autònoms, etc.) i les **cooperatives**, que agrupen varies persones.

2. Les que **separen** Capital i Treball, és a dir, mentre uns agents aporten el Capital, d'altres aporten el Treball. Per exemple, des de les **petites empreses** fins les grans **multinacionals**. Des de fa uns 10 -15 anys, s'hi ha d'afegir, a més a més, un tercer tipus d'agents: els qui **gestionen** l'empresa.

Una associació com Attac, que vol contribuir a la transformació de la societat, hauria d'inclinar-se per les empreses del primer grup, més d'acord amb l'interès general i no solament amb el d'uns pocs.

Exemple: a les cooperatives de Mondragón (Guipúscoa) treballen actualment unes 58.000 persones tant en producció industrial (Fagor) com en distribució comercial (Eroski) o serveis financers (Caja Laboral Popular). Al 1983 eren 35.000 i, enfrontats a la crisi econòmica, els directius van plantejar reduir un 15% la plantilla de treballadors; no obstant, les assemblees van refusar aquesta mesura i van proposar, en una decisió exemplar, reduir els

salariis un 15% per conservar els llocs de treball. Aquesta decisió es inconcebible en empreses del segon tipus.

Diferències entre una empresa Multinacional i una empresa Transnacional

Una **Multinacional**, com la Coca-Cola, disposa de sucursals de producció i de distribució en tot el món.

Una Transnacional és una empresa que ha fet del món el seu camp de d'operacions: obté les matèries primes en un país, les transforma en un altre on la mà d'obra és barata, deixa residus en un tercer on a penes hi ha legislació mediambiental, situa el seu departament de finances en un quart on es donen crèdits a baix interès, i la "Recerca i Desenvolupament" en un cinquè on es donen subvencions a la investigació, estableix el domicili fiscal en un sisè on els impostos són mínims, efectua la distribució i emmagatzemat des d'un setè país, el marketing i la comercialització des d'un octau, etc....

El poder de les empreses multi/transnacionals

La xifra de negoci sumada de les 50 empreses més importants del món és superior a la renda dels 160 països subdesenvolupats!!! Amb aquesta enorme força

no és estrany que acabin imposant la seva autoritat per tot arreu. La General Motors, per exemple, mou més diners que Polònia, de manera que el president de la GM té més poder que el president de Polònia.

El principal objectiu de les empreses multi o transnacionals és maximitzar els seus beneficis sigui com sigui, sense cap tipus d'escrúpol. Vegem-ne 3 exemples:

Exemple 1: En els anys 60 a Itàlia, Enrico Mattei, president de l'ENI (Ente Nazionale d' Idrocarburi) - monopoli petrolier, com a Espanya ho va ser CAMPSA - comprava petroli a Iran e Iraq a un preu més elevat que les grans empreses petroleres (Gulf, Texaco, Shell, etc.) i ho venia a Itàlia a un preu més barat que les petroleres en els països on operaven. Fou pressionat per que obrís el mercat italià i s'hi va oposar, doncs entenia que el monopoli estatal que dirigia estava al servei dels ciutadans i, per tant, n'hi havia prou amb que l'empresa cobrés les despeses. Doncs bé, va acabar morint en un accident d'aviació i als tres mesos de la seva mort el mercat italià va quedar obert a l'entrada de les petroleres. Fa dos anys, el 2001, qui va cometre l'atemptat va confessar que va ser pagat per un consorci comercial format per grans empreses petroleres.

Exemple 2: La guerra d'Afganistan ha servit per col·locar tropes dels EUA a la zona del mar Caspi, segona zona petrolera mundial, després d'haver-se ins-

tal·lat, amb la guerra del Golf, a la primera, formada per Aràbia i Kuwait. L'interès de l'operació és construir un oleoducte des del mar Caspi fins a la Xina. Es dona la circumstància de que el Sr. Dick Cheney, actual vice-president del govern Bush, és l'ex-president de l'empresa HALLIBURTON, constructora del oleoducte.

Exemple 3: A la “Cimera de la Terra” celebrada a Johannesburg al setembre del 2002, l'ONU va proposar que pel 2015 un 20% de la producció energètica mundial s'obtingués en base a energies renovables. Doncs bé, el govern dels EUA, deixant totalment de banda la greu contaminació mediambiental que pateix el planeta, va vetar aquest objectiu per no perjudicar els interessos de les grans empreses petroleres.

El mercat d'Accions

És el mercat de les cotitzacions (valoracions) de les empreses, representat a través de la **Borsa**.

Per entendre el seu funcionament vegem un exemple:

Suposem una empresa, amb un capital de 10 milions d'€ repartit en 10.000 accions de 1.000 € cada una. Al final de l'exercici anual obté un benefici de 1 milió d'€ que distribueix de la següent manera: 30% per Hisenda (300.000 €), una altra 30% per Reserves (el capital passa ara a 10,3 milions d'€ i el valor de l'acció passa a ser de 1.030 €.). El 40% res-

tant es destina a dividends dels accionistes (el que significa 40 € per acció). La rendibilitat de l'acció és, doncs, un 4 % (40 € sobre 1.000 €), més la seva revalorització.

Si la Borsa funcionés així, seria suficient mirar els valors de les accions una vegada a l'any, però, en canvi, es miren cada dia.

¿Per què? Doncs perquè en la cotització de les accions no solament influeixen els dividends (40 € per acció com hem vist abans) sinó també la **psicologia** !!! És a dir, intervenen més les expectatives d'una empresa que la seva realitat. Vegem-ho amb un exemple:

Si a una constructora se li adjudiquen les obres de l'AVE se suposa que en un futur immediat aquesta constructora guanyarà diners. Amb aquesta esperança compro la seva acció, no a 1.030 € que és el seu valor real, sinó a 1.070 €, per exemple. Aquí intervé el fenomen de l'**especulació** !!!

Si es poden conèixer aquest tipus de notícies abans que ningú tenim la denominada **informació privilegiada**. Determinats individus, per raó dels seus càrrecs, hi tenen accés. Per exemple, fa uns anys el senyors Mariano Rubio, ex-governador del 'Banco de España' i Manuel de la Concha, ex-president de la 'Borsa de Madrid', van muntar una empresa basada en aquest funcionament valent-se de la informació privi-

legiada que els proporcionaven els seus respectius càrrecs públics. El resultat és que van acabar a la presó.

El comportament de tipus especulatiu pot arribar a ser tant exagerat que es perdi tot tipus de racionalitat i de control. No està fora de lo raonable comprar per 1.100 €, per exemple, una acció que en val 1.030, però avui dia, la relació entre el valor psicològic-especulatiu de les accions i el seu valor real s'ha disparat. Per exemple, en el cas de l'acció de General Motors, és de 2,5 a 1, és a dir, el que val realment 1.000, s'ha arribat a cotitzar a 2.500. Però el cas més exagerat és el de l'acció de Microsoft de Bill Gates en que aquesta relació va arribar a ésser de 16 a 1 (el que val realment 1.000, es cotitza a 16.000 !!!).

El mercat d'Obligacions

Està constituït pels '**Bonos del Tesoro**' emesos per l'Estat per a cobrir el seu dèficit. També son emeses per les grans empreses que volen estalviar-se la intermediació bancària en els seus crèdits. És un mercat tranquil, on s'obté una rendibilitat petita, però segura.

El mercat de Futurs i Opcions

Aquest mercat va néixer, en teoria, per a evitar els efectes de l'especulació. Es basa en el següent tipus de funcionament: independentment del que pugui valer

una acció d'aquí a mig any, comprador i venedor es posen d'acord en el seu preu i firmen un document, on s'indica que A comprarà a R 100 acciones (que ara valen 1.030 €) en el termini de 6 mesos a 1.200 € l'acció.

Fins aquí res de particular. Ara bé, aquest acord està representat per un document, la qual cosa significa que A se'l pot vendre, és a dir, pot vendre a G les seves 100 accions a, per exemple, 1.400 € l'acció. Per això, firma un segon document que, al seu torn, G pot vendre a P, a 1.800 € l'acció, firmant un altre document, i així successivament. D'aquesta manera el que originàriament era una cobertura contra un risc es transforma en un comportament de tipus clarament especulatiu.

Anècdota: el 1997 es va atorgar el premi Nobel d'Economia a dos suposats especialistes del mercat de futurs, que havien desenvolupat fórmules matemàtiques més o menys complicades per a determinar els valors futurs de les accions. L'empresa que van crear per treure profit dels seus coneixements "especialitzats" va fer fallida, però el govern dels EUA la va subvencionar per tal de que no es perdés el prestigi que havia aconseguit. El valor de la subvenció - pagada òbviament amb diners públics, o sigui de tots els ciutadans- va ser superior a la suma de diners que es van enviar per a pal·liar els efectes de la crisi econòmica que va assolir el Sud-est Asiàtic.

El mercat de Divises

Una **divisa** és tota moneda que no sigui la pròpia. En el nostre cas doncs, qualsevol moneda que no sigui l'euro és una divisa, per exemple la lliura esterlina.

El mercat d'**eurodivises** és un mercat que ni és d'Europa ni és d'euros. La seva denominació prové del banc que el va proposar, un banc francès anomenat "Banc d'Europa". En aquest mercat es tracta de traficar amb divises, és a dir monedes que no siguin del país on es produeix l'operació, de manera que el govern de l'esmentat país no pot intervenir en l'operació, com per exemple, canviar, a Londres, euros per dòlars. En aquest tipus d'operació no intervé el govern britànic, perquè no té autoritat ni sobre l'euro ni sobre el dòlar.

L'Especulació

L'especulació es produeix principalment en els mercats de Divises i de Futurs. En els últims anys ha pres unes proporcions enormes, de tal manera que és calcula en **1.200.000 milions (1,2 bilions) de \$ diaris !!!**, o sigui, uns 450 bilions l'any, mentre que el valor dels intercanvis en l'anomenada economia real, o sigui la relativa al comerç internacional de bens i serveis, turisme, etc. equival a 10 bilions l'any. Això posa de manifest el domini, en l'economia mundial, de l'activitat

especulativa sobre l'economia real.

En altres paraules, en un any econòmic 1 setmana correspondria a l'**economia real** i les 51 setmanes restants a l'**economia virtual o especulativa**.

La proposta d'Attac és que l'anomenada **Taxa Tobin**, o també, "Impost de la Solidaritat" actuï sobre aquest mercat amb un valor del **0,1 %**, el que significaria recaptar uns 450.000 milions de \$, diner més que suficient per a eliminar la pobresa en el món i equivalent a 9 vegades l'ajut del primer al tercer món. Si bé la seva aplicació comportaria, com es de desitjar, una disminució de l'especulació (es calcula que fins a uns 250 Bilions l'any) i, per tant, el que es recaptaria seria menor, bastaria no obstant i això per a eradicar la misèria del planeta.

¿Qui són els principals especuladors del món?

Hi han especuladors **individuals**, com el Sr. **George Soros** que es va fer multimilionari al 1993 traficant amb la compra-venda de lliures esterlines. La seva operació va consistir en el següent: va anar comprant poc a poc i discretament lliures esterlines fins a reunir-ne una quantitat considerable per posar-les totes a la venda i provocar un excés d'oferta que va fer baixar el seu valor en un 15 %. A continuació va com-

prar a aquest preu totes les lliures disponibles i va esperar que aquesta divisa recuperés el seu valor habitual, cosa que efectivament va succeir, com era previsible, ja que l'economia britànica, la real, no estava sota cap situació de crisi. Llavors va començar a posar-les a la venda al preu normal, però a poc a poc, durant 4 mesos i mig, per no provocar una nova davallada,. El resultat de l'operació va ser un guany de 150.000 milions de ptes.!!!

És evident que per realitzar aquest tipus d'operacions es necessita disposa d'un capital inicial considerable. Per això, no és freqüent que els grans especuladors siguin persones individuals sinó que solen ser col·lectius, els anomenats **inversors institucionals**, principalment els **Fons de Pensions**, que mouen ingents masses de capitals per tot el planeta, durant les 24 hores del dia i a la velocitat de la llum, amb l'objectiu únic de la rendibilitat immediata, sense cap tipus de consideració quan a les seves conseqüències: treball esclau, treball infantil, destrucció del medi ambient, etc.

El mercat Monetari

És un mercat de préstecs de diner i només hi participen grans institucions financeres.

El negoci bancari consisteix en l'anomenat '**Marge d'Intermediació**' o diferència entre el màxim interès

que cobren pels crèdits que concedeixen i el mínim que donen als dipositaris per guardar allí els seus diners. Segons la legislació vigent, un 20 % del diner, com a mínim, ha d'estar en el banc en dipòsit i el 80 % restant, en crèdits. En cas de que els dipòsits no arribin al 20 % aproximat, els bancs es presten diners per a complir la legislació, però es cobren interessos molt elevats.

És difícil que una persona individual pugui participar en aquest mercat, ja que necessitaria disposar d'un capital ben elevat.

El "Compte de Resultats" d'una empresa i el "Balanç"

El compte de resultats d'una empresa registra, d'una banda, els **ingressos** per les vendes realitzades i, de l'altra, les **despeses** per a la producció de bens o serveis: compra de matèries primes, pagament de salaris, aigua, llum, gas, telèfons, lloguers, interessos de préstecs, etc.). La diferència és el **benefici**, del qual el 30 % se l'emporta Hisenda.

El **Balanç** marca l'**Actiu** (tot el que l'empresa té: diners a la caixa, deutes per cobrar, maquinària, immobles, etc...) i el **Passiu** (tot el que l'empresa deu: deutes, crèdits, capital mes reserves, etc...)

2

LA INTERVENCIÓ DE L'ESTAT EN L'ECONOMIA

L'Estat, o Administració Pública, intervé en la economia per complir les tres missions que li són encomanades:

- o Oferir serveis
- o Redistribuir els recursos
- o Emprendre polítiques que orientin l'economia

La seva intervenció es fa principalment via els pressupostos estatals, mitjançant les polítiques fiscals (impostos) i pressupostàries. Cal tenir en compte que els pressupostos de l'Estat es nodreixen amb els diners públics, o sigui amb els nostres diners. És tracta, per tant, d'una qüestió que ens afecta de manera directa, per la qual cosa és un error desentendre-nos i deixar-la únicament en mans dels "experts".

L'Estat ha de procurar tenir ingressos suficients i administrar bé les despeses. El sentit comú i l'experiència demostren que, com més prop del ciutadà, millor s'administren els diners públics. A España, aproximadament el 62% de la despesa pública l'efectua l'estat central, el 25 % les autonomies i el 13 %

restant, els municipis. Tot i que es parla de l'Estat de les autonomies, en realitat és l'Estat del govern central. A Suècia, per exemple, la despesa estatal és del 45%, mentre que el 55 % restant correspon als municipis.

Els pressupostos de l'Estat

Els pressupostos de l'Estat, o pressupostos Generals de l'Estat, comprenen 4 partides:

- 1 - L'Estat
- 2 - La Seguretat Social
- 3 - Els organismes autònoms de l'Estat: les universitats estatals
- 4 - RTVE

Els pressupostos consolidats són els Generals descomptats els traspassos interns entre les diferents partides.

Els ingressos de l'Estat: els impostos

Normalment, els ingressos s'obtenen a través dels impostos. Si aquests no són suficients es produeix un dèficit, com és el cas actualment.

Els impostos són de dos tipus: directes i indirectes. Els directes recauen sobre les rendes. Els indirectes, sobre les transaccions (p.ex. benzina)

Des de el punt de vista de la redistribució de la renda és millor que els impostos siguin directes que no

pas indirectes, perquè amb els primers paga més qui més té, mentre que amb els indirectes tothom paga el mateix.

A Espanya hi havia hagut sempre un predomini dels impostos indirectes fins la reforma fiscal de l'any 1977 del ministre Francisco Fernández Ordóñez. La progressivitat del impost de la renda aconseguida aleshores ha estat claríssimament desmantellada en les dues reformes fiscals dutes a terme pel PP des que està en el poder, ja que han anat baixant en un 5 % els impostos directes al temps que incrementaven els impostos indirectes en un 4,5 %, una política conseqüent amb els interessos que defensa: els dels més rics i poderosos.

Quant als impostos indirectes, el més important és l'IVA, o Impost sobre el Valor Afegit, de tradició alemanya, del qual val la pena parlar-ne una mica.

Imposar sobre el valor afegit significa que no s'imposa sobre la totalitat de la venda, sinó només sobre la part d'aquesta venda que correspon al valor aportat (afegit) en cada etapa pel qui fa la venda, és a dir, des del proveïdor de la primera matèria fins al venedor final passant pel fabricant.

Exemple: prenguem una taula que val 1000 euros i considerem el que ha fet falta per fabricar-la. En primer lloc despeses en materials, treball, i altres elements: 400 euros per fusta, 100 per ferro, 300 per salaris, 100 per electricitat i lloguer i 100 de guany

empresarial. Quan el fabricant hagi de pagar l'impost, se li carregarà un 16% sobre la totalitat, però podrà descomptar l'impost que li han carregat els proveïdors. Com a empresa ha afegit al producte únicament el valor corresponent als salaris (300) i als beneficis (100). Per tant pagarà 160 però podrà descomptar 64, 16 i 16 = 96, de manera que acabarà pagant 64 euros que corresponen al 16% de les 400 de la seva aportació al procés de fabricació de la taula.

L'avantatge per Hisenda és fonamental. Per poder desgravar s'ha d'informar del que s'ha comprat, o sigui del que altres han venut. Segurament recordarem que l'any 1986, quan vam ingressar a la CEE, l'impacte més important va ser el canvi del antic ITE per l'IVA. Ara s'ha de declarar tot i com que els impostos indirectes predominen sobre els directes, hem acabat tenint un sistema fiscal més regressiu.

Les despeses de l'Estat: els pressupostos

Les despeses constitueixen la qüestió central de la discussió dels pressupostos, és a dir, a que dediquem els diners. Qui sol sortir-ne més ben parada és Defensa i, per desgràcia, això és més veritat del que sembla. Espanya és acusada per la pròpia OTAN d'amagar despeses militars, ja que no les calcula de la mateixa manera que la resta de països de la OTAN, sinó que les dissimula atribuint-les a diversos ministeris

Per exemple, les despeses de construcció d'avions de combat es registraven al Ministeri d'Indústria, abans de fer-ho, actualment, al de Investigación y Ciencia.

La Càtedra Unesco de la Universitat Autònoma de Barcelona i el Centre d'Estudis per la Pau, realitzen cada any la tasca de recollir les diverses despeses de Defensa disperses per altres Ministeris. El resultat és que Espanya, que aparentment és el país amb les despeses de Defensa més baixes de l'OTAN, acaba essent un dels que les té més altes. Les últimes dades disponibles, les del 2003 donen una despesa diària de 40 milions d'euros (uns 6.600 milions de ptes. !!!).

Aquesta xifra es pot comparar amb les quantitats dedicades a unes quantes operacions de solidaritat ben publicades. Quan fa un any i mig hi va haver el terratrèmol del Salvador, la reina d'Espanya va visitar aquest país amb un donatiu de 1.000 milions - menys de la sisena part de la despesa militar diària. O les "labores de paz" de l'exercit, com la construcció a Durres, ciutat albanesa, d'un camp de refugiats per 5.000 persones que va costar 7.500 milions de ptes. - que, per altra banda, és una quantitat incomparablement més elevada que la del camp que Càritas va construir 20 KM més avall, un camp que, si bé més petit, per 2000 persones, va costar 200 milions de ptes. Però - cal dir aquestes coses quan parlem de diners públics - els ofi-

cials i soldats espanyols cobraven, els primers, 1.600.000 ptes. mensuals i, els segons, de 600.000 a 700.000 ptes.

El dèficit públic i els efectes de l'euro

En general, mai no hi ha coincidència entre ingressos i despeses. Normalment es gasta més que no pas s'ingressa i la diferència és el dèficit públic.

La gestió del dèficit forma part també de la política fiscal i la quantitat admissible de dèficit públic varia segons les circumstàncies econòmiques. Als darrers anys, com a conseqüència de la implantació de la moneda única, el "Pacte d'estabilitat" ha imposat als països de l'euro una limitació per la qual no poden tenir un dèficit superior al 3% del PIB. Si s'excedeix aquest límit, la UE imposa una multa de com a mínim 400.000 milions de pessetes. La conseqüència és que per no incórrer en dèficit els països de la UE retallen les despeses. Inicialment es va complir aquesta exigència de manera fàcil, venent-se les gallines dels ous d'or, és a dir les empreses públiques vendibles: Repsol, Endesa, una part de Telefònica, etc. El problema es que un cop venudes deixen de ingressar-se els beneficis que produïen anualment. L'any en que es va fer la venda, òbviament es van ingressar molts diners, i al següent també, ja que es ven de manera esglaonada, però finalment, quan s'ha acabat aquest recurs, si no es volen pujar els impostos no queda cap més remei que

retallar les despeses i les més afectades són sempre les socials.

És important no confondre el dèficit públic amb el deute públic. Aquest és el dèficit acumulat any rera any, amb un límit que es calcula en uns 20 anys d'antiguitat i que no pot superar el 60% del PIB. És doncs una altre limitació a la despesa i al que segons l'economista més conegut del segle XX, Keynes, és un dels rols de l'estat: animar l'activitat econòmica, gastant més en temps de crisi per generar llocs de treball, cosa que ara no es fa degut a la imposició de les limitacions esmentades.

Altres efectes de l'euro

A part de la limitació del dèficit públic, i per tant, de la despesa pública, l'euro té un altre efecte que pot ser inconvenient. Abans de la seva instauració, quan les exportacions fallaven es podia devaluar la moneda, amb la qual cosa les exportacions esdevenien automàticament més barates i així no disminuïen els ingressos de divises. Ara, amb la moneda única això ja no és possible.

Ara bé, hi ha una altra manera de poder exportar i ser competitius, que és la millora de la productivitat, lligada a la millora tecnològica. Per això cal tenir una bona base de recerca científica, la qual cosa no és precisament el cas d' Espanya que, dels quinze països de

la UE, ocupa el tercer lloc per la cua, l'últim de facto, ja que el 40% de la investigació pública és militar.¹

Per tant, només podem ser competitius a la manera del tercer món, és a dir a base de salaris baixos i contenció salarial. Com que la inflació està per damunt dels increments salarials, se'ns va rebaixant el poder adquisitiu. Aquesta és una altra de les conseqüències de l'euro.

Abans de la implantació de l'euro, tot això no es va dir. Hi ha hagut una absoluta falta d'equanimitat en els mitjans de comunicació sobre els avantatges i els inconvenients de l'euro.

Finalment, és obvi que el dèficit s'ha de cobrir d'alguna manera i aquesta és mitjançant l'emissió d'obligacions, els Bons del Tresor esmentats en el capítol 1.

Els pressupostos de la Seguretat Social

Els ingressos de la SS els constitueixen les aportacions de les empreses, principalment, i també les dels treballadors.

Actualment s'està repetint de forma demagògica una mitja veritat respecte als ingressos de la SS: tenint en compte la recessió demogràfica i l'envelliment de la població els ingressos de la Seguretat Social disminuï-

¹ tenint en compte que la relació recerca pública- privada és d'aproximadament de 50-50, el 20% de la recerca total seria doncs militar.

ran, amb la qual cosa perillen, diuen, les nostres pensions de jubilació. Això no és cert, doncs, entre altres coses, res impedeix destinar diners dels impostos per a finançar la SS, per exemple, ho podrien fer els impostos directes.

Els pressupostos de les altres administracions públiques:

En el que hem vist fins ara, autonomies i municipis només intervenen en aquella part en que l'Estat els traspassa diners, però també tenen els seus propis ingressos.

A) La Generalitat té els seus propis ingressos que provenen dels seus impostos. Els ingressos restants, que provenen dels traspassos de Madrid cap a les autonomies, formen part de la despesa dels pressupostos generals de l'estat.

És un sistema diferent del basc, el qual consisteix en que els bascs paguen la totalitat dels seus impostos en el País Basc i seguidament el Govern Basc paga a Madrid l'establert pel "concert econòmic", que és el pagament dels serveis centrals prestats per l'Estat.

Aquest és un tema de debat polític permanent, doncs a més a més hi ha un dèficit entre el que s'ingressa i el que es rep per inversió. Això no hauria de ser motiu de disputa sempre i quant l'aportació de les comunitats més riques vagi directament a les més

pobres, a Extremadura, per exemple, en comptes de a Madrid.

Com és deia més amunt sembla evident que com més a prop es fa una despesa millor la podem controlar els ciutadans.

B) La Unió Europea funciona de manera diferent, a partir dels seus propis pressupostos. No són res d'extraordinari ja que si comparem la suma dels 15 pressupostos dels estats membres amb el pressupost de la UE, la relació és de 1 a 30.

Els ingressos de la UE es componen de 4 partides:

1 - Drets de duana, procedents de les importacions de productes de 3rs països. Per exemple, quant arriba a Barcelona un vaixell japonès i se li cobra duana, aquests diners - descomptant l'administració de les despeses de cobrament i altres- van a la UE.

2 – Ingressos derivats de l'IVA. Una part d'aquests ingressos passen a nodrir els pressupostos de la UE. A Espanya, aproximadament el 98 % de l'IVA que es recapte se'l queda l'Estat espanyol, però el 2% restant se'l queda la UE (amb variacions segons l'any).

3- “Prélèvements”². La PAC (Política Agrícola Comunitària) és tan proteccionista que no es deixa entrar cap producte agrícola a un preu més favorable que els que es practiquen a la UE. Si Marroc

² Paraula francesa que significa “treure abans”

produeix taronges a 40 ptes/kg. i paga uns drets de duana de un 10%, les seves taronges es col·loquen a 44 ptes/kg. Les taronges espanyoles poden anar o bé més barates o bé més cares. Si van més barates de 44 ptes/kg. no passa res. Si van més cares, per exemple a 48 ptes/kg, llavors a la taronja marroquina se li afegeixen 4 ptes. d' impost suplementari, variable. És el "prélèvement" que es calcula, per a tots el productes agrícoles.

4- Part del PIB dels països membres.

La UE no pot tenir dèficit, per la qual cosa si la suma dels tres primers capítols és insuficient per a cobrir les despeses es recorre al PIB dels països membres.

Cada país paga d'acord amb el seu producte brut, és a dir, com més alt és el seu PIB, més paga, la qual cosa no agrada als països rics com Alemanya, que amb un PIB equivalent al 15% de tota la UE, ha de pagar, en correspondència, el 15% del dèficit que es produeixi.

Les despeses de la UE consisteixen en els diners destinats als anomenats Fons Estructurals, que són de 4 tipus:

1 - FEOGA (Fons Europeu d'Ordenació i Garantia Agrària). Són els diners que es dediquen a la PAC. El FEOGA és l'equivalent de l'antic FORPA espanyol. No és un fons totalment estruc-

tural, sinó que té també una part conjuntural destinada a mantenir els preus, que varien en funció de les collites. Cal dir que la principal beneficiària a Espanya n'és la Duquesa d'Alba. Els fons estructurals són de orientació, és a dir, per orientar la producció cap a una cosa en comptes d'una altra. Per exemple si es decideix que convé criar porcs en comptes de gallines, es paga als ramaders perquè deixin de criar gallines durant el temps que no li rendeixen els porcs que convé de criar.

2 – Fons Social Europeu. Subvenciona cursos de formació i reciclatge en zones de crisi.

3 . FEDER o Fons de Desenvolupament Regional, per facilitar equipaments a regions pobres i zones empobrides dintre de comunitats riques, o as afectats per la desaparició de les duanes.

4 – Fons de cohesió social, per pagar principalment infraestructures.

Tots aquest fons suposen un 70% de la despesa. El 30% restant consisteix en ajut al tercer món, altres polítiques de transport, energètiques, i també la burocràcia de Brussel·les.

C) La ONU. Els ingressos de la ONU provenen de les cotitzacions dels Estats. Tot i essent d'abast mundial el seu pressupost és més petit que el de l'Ajuntament de Barcelona.

3

ECONOMIA EUROPEA

Processos d'integració

Aquest capítol fa referència al procés d'integració de l'economia mundial.

Hi ha dues modalitats d'integració econòmica:

- a) Unió Duanera (el model que s'està construint a Europa).
- b) Àrea de lliure comerç (a EEUU, Canadà, Mèxic, el que es coneix com NAFTA)

Unió Duanera.

Un país individual, no integrat en cap unió duanera té un grau de protecció econòmica envers el món exterior, determinada per les tarifes duaneres que practica respecte del que hi ha enfora. Aquest grau de protecció econòmica és diferent segons el país i depèn de la fortalesa de cada economia, de manera que quant més forta és aquesta, més baixa és la tarifa.

Quan varis països decideixen constituir una Unió duanera significa:

- 1r- que dins de l'espai intern format per aquesta

Unió s'eliminen les duanes.

2n- la condició anterior exigeix la unificació de les duanes externes entre la Unió i els altres països que no pertanyen a ella, perquè altrament les mercaderies entrarien pel país amb les tarifes més baixes. Normalment es calcula una nova tarifa duanera fent la mitjana de les que tenia abans cada país. Així s'iguala la tarifa de protecció duanera de cada país envers els tercers, de manera que els països que tenien una tarifa duanera petita l'hauran de pujar, i l'invers per els que la tenien més alta.

Quin impacte té una unió duanera?

1- El comerç intern entre els països membres augmenta perquè no hi ha duanes.

2- El comerç exterior de la Unió cap a la resta de països tindrà variacions perquè han canviat les tarifes duaneres que cada país tenia anteriorment amb ells, a causa de la unificació duanera que s'ha dut a terme.

Àrea de Lliure Comerç

En una Àrea de Lliure Comerç, com la NAFTA (tractat realitzat entre Canadà, Estats Units i Mèxic) es tracta d'eliminar les duanes internes tot mantenint les externes. Ens trobem amb el mateix problema d'abans, de manera que el que es fa és eliminar només les duanes per als productes originals dels països de l'Àrea de Lliure Comerç. Quant als altres, si un producte d'un

país tercer entra a través del país **A** pagarà un 5% de duana, i si de **A** vol anar a **B** (que té un 15% de tarifa pel producte que prové del país tercer) haurà de pagar un 10% més de duana.

Com es pot saber si un producte és originari o no d'un país de l'Àrea? És fàcil saber la procedència d'un producte com un tomàquet, per exemple, perquè està clar que pertany al país on creix. Però un cotxe, en canvi, en el que cada element es pot produir en un país diferent, es considera que pertany al país on el valor afegit és més alt.

Per tant, la diferència entre la Unió Duanera i l'Àrea de Lliure Comerç és que en la primera circulen lliurement tot tipus de productes i en canvi en la segona només circulen lliurement els productes fabricats dins de l'Àrea.

El procés d'integració europea

Orígens i Tractat de Roma

La Unió europea neix l'any 1951, durant la reconstrucció d'Europa després de la segona Guerra Mundial, gràcies a un ministre d'afers exterior francès anomenat Robert Schuman.

Tot parteix de la necessitat d'acer per a la reconstrucció de Europa. Essent l'acer un aliatge de ferro amb carbó i donat que França era excedentària en ferro

i en canvi Alemanya ho era en carbó, Schumman va proposar a Alemanya l'eliminació de duanes pel carbó alemany que anés cap a França i pel ferro francès que anés cap a Alemanya. Així neix la primera institució d'integració econòmica europea, l'anomenada CECA (Comunitat Europea del Carbó i del Acer), pel lliure comerç del ferro i del carbó entre Alemanya i França. Per raons de fronteres es va decidir incloure Bèlgica, Holanda i Luxemburg (abans coneguts per Benelux), perquè així fos totalment lliure la circulació d'aquests dos productes entre els diferents països. Alemanya va voler també que s'hi afegís Itàlia, degut als llaços amicals i a les aliances polítiques que sempre havien mantingut aquests dos països.

Per tant, al 1951 es constitueix, amb sis països, la primera comunitat europea, la del carbó i de l'acer. Degut a l'eufòria restructora del moment la unió funciona bé, de manera que al 1957 es fa extensiva a altres tipus de productes i es signa el famós **Tractat de Roma**, o tractat constituent de la segona Comunitat Econòmica Europea, la CEE, formada pels mateixos països però per a tota mena de productes.

Al mateix temps s'hi afegeix una tercera organització dedicada a l'energia atòmica, l'anomenada **Euratom**.

Tenim, per tant, des de 1957, tres organitzacions, la CECA, la Comunitat Econòmica Europea i

l'Euratom, que plegades es coneixen amb el nom de Comunitats Europees. A partir del 1993, amb el nou tractat de Maastrich, passarà a anomenar-se simplement Unió Europea o UE.

La incorporació dels països membres

A partir de la creació de la CEE es crea un procés d'ampliació i al 1973 la CEE passa de 6 a 9 membres.

En un principi Gran Bretanya no volia entrar-hi per por de perdre els privilegis que posseïa gràcies a la Commonwealth. No volia que els països que formaven part de la Comunitat Europea s'aprofitessin, sense contrapartida, dels productes de les seves antigues colònies. Finalment Gran Bretanya va entendre que igual que podia rebre productes de les antigues colònies podria vendre productes industrials a Europa i transitòriament va crear la EFTA. Després d'un llarg procés de negociacions, al 1973, setze anys després de la constitució de la CEE, Gran Bretanya es va incorporar a Europa, juntament amb dos altres països les economies dels quals eren complementaris de la britànica: Irlanda i Dinamarca.

Uns anys més tard, el 1981 hi va haver la incorporació de Grècia i el 1986 es va ampliar a Portugal i Espanya.

Posteriorment, l'any 1995 s'incorporaren Suècia, Àustria i Finlàndia, fins arribar finalment a 15 membres.

Actualment s'està discutint l'ampliació a 10 països més: 8 països de l'Est , més 2, Xipre i Malta, de la zona mediterrània.

Objectius

La primera etapa de la unificació europea, definida pel **Tractat de Roma**, s'orienta vers la consecució de quatre objectius fonamentals:

- 1- **Unió duanera:** consisteix en la llibertat de circulació de mercaderia.
- 2- **Lliure circulació dels capitals:** qualsevol individu o entitat d'un país comunitari pot invertir el seu capital en un altre país de la comunitat. Per exemple: els alemanys poden comprar una empresa espanyola sense haver de demanar permisos, o comprar una tercera part de l'illa de Mallorca, com ja han fet.
- 3- **Lliure circulació dels serveis:** significa que una empresa es pot instal·lar en un altre país sense cap mena d'obstacle. Es tracta principalment de serveis bancaris i de transports, però també s'hi inclouen els serveis professionals, per exemple, un metge de Barcelona pot treballar a Copenhaguen amb la seva titulació espanyola.
- 4- **Llibertat de circulació de persones:** consisteix en que els treballadors poden moure's lliurement per tot el mercat laboral europeu, és a dir, que poden

buscar feina ja sigui a Barcelona o a Amsterdam.

El Tractat de Roma preveia la realització d'aquest Mercat Únic en un termini de 10 anys, però es va retardar 25 anys, és a dir, el que es va decidir a Roma per entrar en vigor el primer de gener de 1968 no va dur-se a terme fins al primer de gener de 1993, tretze mesos després de la Cimera de Maastricht (desembre de 1991) on es va decidir la constitució del Mercat Únic.

La Unió Europea

El tractat de Maastricht

En la Cimera de Maastricht del 1991 es va decidir unificar les tres institucions econòmiques europees: CECA, CEE i Euratom en una de sola que passà a anomenar-se **Unió Europea**. I es va decidir avançar en dos aspectes:

- a) En la unió econòmica i financera o monetària.
- b) En la unió política.

a) Els pactes per a la unió econòmica i monetària:

La unió econòmica i monetària es va definir a Maastricht en tres punts diferents:

- 1- **Moneda única:** a partir de diferents programes de convergència i de pactes d'estabilitat, consistents en

inflació i dèficit públic molt reduïdes, implantació de la moneda única, actualment ja en vigor, coneguda com l'Euro.

- 2- **Coordinació de les polítiques econòmiques europees:** de Roma a Maastricht, es van anar desenvolupant diferents polítiques econòmiques: l'agrària, d'energia, de cohesió, de transports, regionals, fons social europeu, de consum, de patents, de medi ambient... Es tracta de coordinar aquests acords.
- 3- **Política social:** Europa no disposa de política social perquè en aquell moment, Gran Bretanya, essent primer ministre John Major, s'hi va negar. Degut a que en la Unió Europea les decisions han de ser preses per unanimitat, si un país s'oposa a un projecte, aquest no es pot dur a terme.

b) Els pactes per a la unió política

L'altre punt en que vol avançar Maastricht és en la unió política, i ho fa en quatre aspectes diferents:

1-Ciutadania Europea, des del punt de vista pràctic vol dir dues coses:

- a) Que un ciutadà comunitari pot votar en el país on resideix, encara que no sigui el propi. Ara bé, només pot votar en dues convocatòries: les eleccions municipals i les eleccions europees. Però no pot votar en les eleccions autonòmiques, ni legisla-

tives ni presidencials del país on viu, si bé pot fer-ho, òbviament, en el seu país d'origen. Per altra banda, cada país pot decidir si un ciutadà comunitari pot presentar-se com a candidat a les seves eleccions municipals. Espanya va decidir que sí.

b) Protecció al ciutadans de la UE per part de totes les ambaixades dels 15 països de la Unió en qualsevol punt del món. Si bé això, que és el que diu la llei, a la pràctica no sempre es compleix.

2- Reforma de les Institucions.

Les institucions europees son 4:

- 1- Parlament Europeu
- 2- Consell de Ministres
- 3- Comissió Europea
- 4- Tribunal de Justícia

1- Parlament Europeu i Consell de Ministres

Des d'un principi, el sistema legislatiu i executiu a la Unió Europea funciona de forma diferent que a qualsevol estat democràtic. Normalment el Parlament és el poder legislatiu i el Consell de Ministres és l'executiu. A la UE el Parlament no fa lleis, només recomanacions. És el Consell de Ministres qui fa les lleis, la qual cosa és una desviació de la democràcia ja que es confon el poder legislatiu amb l'executiu.

El Consell de Ministres està format pels ministres dels diferents països que formen la UE, amb una pre-

sidència rotatòria cada sis mesos. No tots els països voten per igual, sinó que s'utilitza el vot ponderat, és a dir, cada país disposa d'un nombre de vots diferent segons el seu pes demogràfic, així, Alemanya té 10 vots, Itàlia 6, Luxemburg 1, ... Les decisions es prenen sempre per unanimitat, és a dir, un sol vot negatiu és suficient perquè no s'aprovi la llei. Ens trobem, doncs, en una Europa que no és un supra-estat sinó que es manté la potència de cada Estat.

A Maastricht es pretenia que en algunes circumstàncies el Parlament pogués legislar i, per tant, que la decisió es prengués per majoria i no per unanimitat. Ara bé *¿Quan es podria votar per majoria?* Doncs quan tots els països haguessin votat per unanimitat que allò es decidiria per majoria..... Tornem a estar en les mateixes.

2 - Comissió Europea

Representa l'interès de la Comunitat sencera i no els interessos nacionals. Està formada per un president i 19 comissaris que detenten carteres especialitzades

3 - Tribunal de Justícia

Està compostat per un jutge de cada país.

En conjunt sembla que Maastricht no aconsegueix dur a terme les reformes de les institucions europees.

3-Política policial, o política d'interior.

D'aquest punt, que es refereix a la creació d'una

polícia europea, es poden destacar els dos aspectes següents:

- Existència d'un *fitxer policial únic* a tot Europa. Aquest fitxer radica a Estrasburg.

- Les *persecucions policials*. En un principi cada policia només tenia jurisdicció en el seu propi país. Es va decidir que durant una persecució, un policia podria entrar fins a 80 km a l'interior del país veí, i, a partir d'aquesta distància ser rellevat per la policia local. La decisió es basa en un càlcul segons el qual 80 Km. es fan en una hora, el temps necessari per a que la policia local pugui posar-se en funcionament i substituir a la policia persecutòria del país on s'ha iniciat la persecució.

4-Política exterior

Maastricht va decidir que Europa tindria una Política Exterior i de Seguretat Comuna, que és el que coneixem pel nom de **PESC**.

Si bé es va aprovar a l'any 93, fins l'any 99 no es va crear la figura de Míster PESC.

Aquest notable retard s'explica pel fet que la política exterior es feia de manera secreta, a través d'una altra institució que no té res a veure amb la Comunitat Europea: la **UEO** (Unió Europea Occidental).

La UEO és una organització defensiva europea creada al 1948 i formada per 10 països membres de la

UE. No en formaven part els definits com a neutrals: Àustria, Finlàndia, Suècia, Irlanda i Dinamarca.

La UEO va emparar-se del contingut de la PESC i el va desenvolupar secretament. Així, la UEO s'ocupa de:

a) Crear exèrcits europeus: brigades franco-alemanyes, belgues-luxemburgueses, hispano-italianes, per a finalment constituir un exèrcit *europeu*, l'***Euro-exèrcit***, que ja ha intervingut a conflictes com el de Bòsnia

b) ***Un sistema d'espionatge europeu***. Basat a Torrejon d'Ardoz, es realitza a través de satèl·lits espies que pertanyen a l'Agència Europea de l'Espai. En la constitució d'aquesta agència hi ha la prohibició d'utilitzar els satèl·lits europeus per activitats amb finalitat militar. Per tant, els 15 membres de la UE, o els 10 de la UEO, violen aquesta constitució. Aquests satèl·lits poden fer fotografies amb molta precisió, tanta que poden veure en detall, per exemple, el que hi ha, o el que es fa en el jardí d'un particular.

c) Fabricació conjunta d'***armes europees*** per la defensa d'Europa.

Una vegada constituïdes les tropes, el sistema d'espionatge i les armes conjuntes s'han de definir els ***enemics d'Europa*** o els perills dels quals ens hem de defensar. L'UEO els classifica en tres nivells.

- a) En el primer nivell trobem els drets definits per les diferents constitucions. A Espanya són:
- la defensa dels drets dels ciutadans
 - de la integritat territorial
 - de la unitat de la pàtria
- b) En el segon nivell s'ubiquen els enemics com :
- terrorisme
 - narcotràfic
 - immigració il·legal
- c) El tercer nivell d'amenaçes és:
- la defensa dels interessos econòmics europeus arreu del món, si cal, enviant tropes, per exemple, a Amèrica Llatina. O sigui, un punt amb un caràcter totalment imperialista.

Si aquestes mesures es van canalitzar via UEO és perquè el Parlament Europeu no les hagués aprovat fàcilment, o si més no, haguessin provocat fortes discussions.

La UEO es va crear l'any 48 i havia de finalitzar al 98, ja que s'establí per un període de 50 anys, però els governs van decidir prorrogar-la per dos anys, o sigui fins l'any 2000. Els dos últims anys es va nomenar com a Secretari General a Javier Solana, que al mateix temps és ministre de la PESC. Durant aquests dos anys s'ha anat incorporant a la UEO tot allò que no es volia que fos decidit pel Parlament Europeu. En tot

aquest temps Javier Solana mai ha comparegut davant del Parlament Europeu per explicar la defensa exterior europea.

Conclusions de la creació de la UE

El trist panorama descrit més amunt és el de l'Europa a punt d'ampliar-se. ¿Per què és trist?:

- Ens trobem en una Europa evidentment no democràtica, formada per quinze Estats democràtics, però on el Parlament Europeu no pot legislar, ni tan sols saber el que s'està fent en política exterior. Es pot opinar que sí que és democràtica perquè els Parlaments dels Estats que la constitueixen poden discutir els temes que van a Europa i, per tant, decidir-ho prèviament de manera democràtica. Però està comprovat estadísticament que només el 10% de temes que van a Europa s'han discutit abans als parlaments estatals i el 90% dels temes restants no apareixen mai en cap debat parlamentari estatal. En conseqüència el 90% de les decisions europees no han sigut preses democràticament.

- Es tracta només d'una Europa monetària i comercial, no d'una Europa social. Si una cosa hauria de tenir Europa és precisament una legislació conjunta sobre temes de protecció social, de vaga, de pensions....

- És una Europa dels Estats però no una Europa de les nacions o dels pobles. Hi ha més gent que parla

català que danès i ens trobem amb que el danès és una llengua oficial, però en canvi el català no ho és.

- Tenim una Europa tipus ciutadella, tancada a la immigració i a l'asil polític. Cada cop les lleis d'estrangeria són més severes.

- És una Europa imperial, amb la presència dels seus exèrcits arreu del món. Cal dir també, que en els documents de la UEO, al final diu: "Però tot això no serà altra cosa que la pota Europea de l'OTAN", és a dir, continua la vinculació militar amb Estats Units.

Altres institucions d'integració econòmica en la resta del món

Europa

Europa té diferents institucions d'integració econòmica, però la més destacada és, apart de la UE, que ja s'ha explicat detalladament, l'anomenada CEI.

La CEI o *Comunitat d'Estats Independents* no és pròpiament una organització d'integració sinó més aviat per aturar la desintegració.

La Unió Soviètica durant el règim de Stalin va crear un sistema d'economia complementària dins de les pròpies repúbliques soviètiques, que consistia en que cada república s'especialitzava en un producte diferent. Per exemple: Ucraïna produïa blat, Moldàvia produïa vi,

tec... Tota l'activitat consistia en un intercanvi de productes entre les diferents repúbliques. Amb la dissolució de la Unió Soviètica aquestes repúbliques acaben essent totalment independents i el sistema de economia complementària podria acabar en un carreró sense sortida. Per evitar-ho es va crear la CEI, o sigui per aturar el procés de desintegració. Aquest es va produir a nivell polític donant lloc a tot un seguit de petites repúbliques independents, però es va mantenir l'àrea de comerç que permetés els intercanvis comercials entre elles.

La importància de *La Comunitat d'Estats Independents* rau en que manté l'economia de l'antiga Unió Soviètica.

Amèrica

De les moltes institucions existents cal destacar-ne dues:

Al Nord: **TLC** o **NAFTA** o Tractat de Lliure Comerç entre Canadà, Estats Units i Mèxic.

AL Sud: **Mercosur**, constituït per Argentina, Uruguai, Paraguai i Brasil.

Existeix actualment un projecte promogut per Estats Units, que pot ser molt perillós. És l'anomenat **ALCA** (*Associació de Lliure Comerç d'Amèrica*) que no pretén altre cosa que el domini absolut d'Estats Units en l'economia de tot el continent.

Aquest projecte ha estat aturat fins ara gràcies a

Fernando Henrique Cardoso, expresident de Brasil, anterior a Lula, i antic polític i economista marxista, qui però amb el pas del temps es va dretaritzar.

Àfrica

En el continent africà existeixen un batibull d'institucions de les que cal destacar-ne tres:

UMA (*Unió del Magrib Àrab*) constituït pels països del Magrib: Marroc, Algèria, Tunísia, Mauritània, i Sàhara Oriental.

CFA (*Comunitat Financera Africana*) Antigament era la institució anomenada *Colònies Franceses d'Àfrica*. És una institució econòmica que agrupa les antigues colònies franceses africanes, raó per la qual mantenen en comú la moneda, l'anomenat Franc CFA. L'avantatge és que és una moneda convertible amb l'equivalència de 1 franc francès = 100 francs CFA. Amb la introducció de l'euro s'ha mantingut el canvi de moneda amb el Franc CFA.

La tercera institució és la que agrupa a tots els països de l'entorn de Sud-Àfrica (SADEC)

Àsia i la zona del Pacífic

En aquesta zona del món existeixen menys institucions d'integració econòmica, però cal destacar-ne dues.

ASEAN, *Associació de Nacions del Sud Est Asiàtic*.

APEC, *"Asian Pacific Economic Cooperation"* ,

Aquesta és molt important perquè uneix els països dels dos costats de l'oceà Pacífic i és promoguda pels Estats Units.

Per una banda tenim països com: Canadà, Estats Units, Mèxic i Xile. I per l'altra banda del Pacífic: Xina, Japó, Taiwan, Corea del Sud, Indonèsia, Filipinas, Tailàndia, tots els països del ASEAN, Austràlia i Nova Zelanda.

En aquest moment EEUU està tirant endavant un *gran mercat comú* entre tots aquests països. Amb l'APEC tindria dominada aquesta banda del món, i amb l'ALCA dominaria la zona d'Amèrica i, per tant, pot arribar a controlar la major part de l'economia mundial. Quedaria la resta del món: Europa de la qual penja Àfrica, l'antiga Unió Soviètica i potser Índia i Pakistan.

Aquest és el gran disseny del món que estan fent avui dia les organitzacions internacionals.

4

ECONOMIA MUNDIAL

Els orígens de l'estructura actual: excedents productius i subdesenvolupament. Els organismes directors.

L'actual estructura econòmica mundial va quedar definida en el període comprés entre 1944 i 1949, a la fi de la segona guerra mundial.

Si bé oficialment hi van haver molts guanyadors de la guerra, en realitat només n'hi va haver un, els Estats Units, l'únic que en va sortir indemne. El altres, guanyadors o perdedors, estaven tots absolutament vençuts. Els Estats Units representen, des del punt de vista militar, allò que se'n diu un "santuari" una zona estratègica inassolible, no ha sofert mai atacs.

El seu teixit econòmic no va quedar tocat, va quedar indemne i reforçat pel fet que a la fi de la 2na guerra mundial els Estats Units varen procedir a reconvertir la indústria de guerra en indústria de pau. El 90% de la seva indústria de guerra va desaparèixer, però es van trobar amb una crisi de sobreproducció.

El què primer calia fer, per tant, era col·locar els seus excedents, però difícilment es podien col·locar per que no hi havia potencial de compra. Calia trobar mercats, i per tant reconstruir aquell món destruït per tal de que esdevingués un món comprador i un món de possible ubicació de les seves empreses transnacionals.

El sistema econòmic mundial, que encara ara és vigent, el va organitzar doncs els Estats Units en funció dels interessos de localització de les companyies avui anomenades transnacionals.

El BIRF (Banc Internacional per a la Reconstrucció i el Foment)

L'any 1944, a la fi de la 2na guerra mundial, hi hagué a l'Estat de Virgínia, a Bretton Woods, una conferència mundial per organitzar l'economia. El primer organisme que en sortí va ser el BIRF (Banc Internacional per a la Reconstrucció i el Foment), amb la missió de reconstruir els països destruïts per la guerra i, per tant, de regenerar la seva capacitat de compra. És un banc que avui coneixem amb un altre nom: **Banc Mundial**.

La idea de la reconstrucció es va reforçar un temps més tard, l'any 1949, amb un altre organització, a nivell europeu, que es dedicaria a col·locar els recursos excedentaris dels Estats Units : el Pla Marshall

El FMI (Fons Monetari Internacional)

Es va crear el 1994 per tal de garantir principalment dues coses : la convertibilitat i l'estabilitat de les monedes. Per donar solvència als països del primer món que havien de comprar els productes excedents dels Estats Units.

Tant al FMI com al BM es va distribuir el sistema de vots en funció de la quota que s'hi aporta, el sistema típic d'una societat anònima.

El primer crític amb el FMI i amb el BM pel seu caràcter antidemocràtic va ser un economista John Mainard Keynes, en aquell moment ambaixador d'Anglaterra a la conferència fundacional de Breton Woods.

Tenim doncs tres institucions:

- el BIRF o BM per reconstruir el sistema productiu.
- el Pla Marshall per reforçar la reconstrucció garantint la capacitat de compra de la producció
- el FMI per ajudar a pagar

Faltava un tercer element: interès per la mercaderia

El Pla Marshall i la OECE

L'objectiu del Pla Marshall era la tramesa des d'Estats Units cap a Europa d'aquells excedents de productes que servien a Europa per refer-se després de la segona guerra mundial.

Es va crear una organització encarregada de distribuir els recursos que arribaven d'Amèrica a la seu de París: OECE (Organització Europea de Cooperació Econòmica) i des d'allà anaven essent redistribuïts als països que havien quedat afectats per la guerra. Espanya tot i voler ser beneficiària del Pla no va ser admesa per no haver participat en la 2na guerra mundial i per tenir, segons Estats Units, un govern "no homologable". Després dels tractats d'amistat entre els dos països l'any 1959 en va arribar a formar part però només per un any ja que el 1960 el Pla va finalitzar.

El GATT (General Agreement on Tariffs and Trade)

Per tal de que els països poguessin comprar, els preus dels productes havien de ser raonables, però aquests esdevenien cars en el moment de pagar els drets de duana.

Per això, el quart objectiu dels Estats Units va ser la reducció de les duanes, per tal de que els productes entrassin a bon preu a Europa i a Japó. Així es va crear al 1947 una altre organisme internacional, l'Acord General sobre les Tarifes duaneres i el Comerç, amb la finalitat d'organitzar la reducció generalitzada dels drets de duana.

La OTAN

Va ser creada l'any 1949, no tant per la raó oficial de l'amenaça soviètica com per vigilar els països occidentals i la situació econòmica.

A partir de la caiguda del mur de Berlín cal buscar-li una justificació per seguir funcionant i es troba en el suposat perill del món musulmà i el xoc de civilitzacions.

Transformació d'aquests organismes

Hem vist que des del 1944 al 1949 es va dissenyar l'estructura d'aquests organismes. Però va arribar un moment en que els objectius per als quals van ser creats ja es van assolir.

- L'OECE va veure esgotats els recursos del Pla Marshall al 1960. Aleshores va desaparèixer però no es va dissoldre sinó que es va transformar en la OCDE (Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic).

Agrupava pràcticament tot Europa, a més de països desenvolupats no europeus: Canadà, Estats Units, Japó, Austràlia, Nova Zelanda, es a dir, un club del països rics del món. Actualment té 28 membres que són l'élite econòmica mundial. Aquests es serveixen de la OCDE per a defensar els seus interessos, a través de diversos comitès de treball: energia (contrapès de l'OPEP), transnacionals, d'ajut al desenvolupament...

- El **BIRF**, que dona per acabada la reconstrucció de la postguerra l'any 1962, no es dissol i canvia d'orientació: el desenvolupament dels països pobres. La seva funció passa a ser endegar projectes de desenvolupament en el Tercer Món.

Al mateix temps es creen dos altres organismes: La Corporació Financera Internacional i l'Agència Internacional pel Desenvolupament.

Tots tres agrupats BIRF, CFI, AIE formen el **Banc Mundial**. El seu objectiu és desenvolupar projectes per als països del Tercer Món, cadascun d'ells amb una certa especificitat:

- El CFI presta diners a empreses privades del tercer món
 - l' AIE presta diners a governs pobres del tercer món
 - el BIRF presta diners a governs mitjans del tercer món
- El **FMI** perd la seva raó de ser quan el 1971 el President Nixon devalua el dòlar, degut a la guerra del Vietnam.

El sistema d'estabilitat monetària que s'havia creat l'any 1944 era un sistema totalment vinculat al dòlar. Abans de la 2na guerra mundial les monedes acostu-maven estar lligades a l'or. Després de la guerra es lliga el dòlar a l'or a un tipus de canvi fix i la resta de monedes es lliguen al dòlar. Mentre el dòlar no es devalua el

l·ligam entre dòlar, or i resta de monedes és estable, és el que s'anomena un sistema de paritats fixes. En el moment en que el dòlar es devalua les altres monedes perden el l·ligam que tenien amb l'or i també amb el dòlar, al passar a un sistema de paritats flotants, o variables, on aquestes venen determinades pel mercat de canvis.

El FMI ja no controla l'estabilitat de les monedes, ara ho fan els mercats de canvis flotants. Però no es dissol, canvia de missió : controlar el deute extern dels països del tercer món.

- El **GATT** es transforma l'any 1995 en l'**OMC (Organització Mundial de Comerç)**

Fins aquest moment la seva funció era rebaixar els drets de duana en el món per facilitar les transaccions de productes. A principis del 1947 les duanes representaven unes tarifes de un 40% , de mitjana, sobre el valor de la mercaderia. A finals del 1995 la mitjana dels drets de duana en el món és de 3,9%.

Això significa el pas d'una economia proteccionista a una de lliurecanvista, fet possible a través de la **clàusula de la nació més afavorida**. Aquesta clàusula significa que no pot haver-hi cap nació més afavorida que una altra, és a dir, des del moment en que es concedeix a una nació un tracte de favor, aquest s'ha de fer extensiu automàticament a les altres. O sigui, els pactes bilaterals esdevenen multilaterals.

¿Per què el GATT es transforma en l'OMC? Si ha estat possible rebaixar les duanes del 40% al 3,9% ¿no es podria arribar al 0%, cessar el GATT i tenir un mercat mundial sense cap tipus de duana? i ¿per què crear una nova organització que es digui Organització Mundial de Comerç que reformi l'anterior?

La resposta rau en que la OMC no es dedicarà només a rebaixar, o liberalitzar, duanes, cosa que també farà, sinó que és dedicarà a altres tipus de liberalitzacions:

1- Liberalització dels serveis : qualsevol empresa de serveis es podrà instal·lar a qualsevol país si hi ha llibertat d'instal·lació de serveis Això farà perillar els serveis públics que podran passar a mans privades en ares de la No Discriminació

2- Liberalització de les inversions : amb el resultat de que el comerç d'inversions preval sobre d'altres normatives. Si els capitals es poden moure lliurement i les inversions no poden ser discriminades, la conseqüència és que tota la legislació laboral d'un país queda inservible ja que qualsevol norma laboral es convertirà en una discriminació respecte a un altre país que no la tingui. El mateix pel que respecta al mediambient, ja que les normes mediambientals també perden valor davant de la llibertat de comerç. La consagració de la llibertat de comerç com a norma general de l'OMC és volia dur a

terme en la reunió de Seattle l'any 1999 , amb una agenda gradual d'implantació que finalment no es va aprovar, degut sobretot a la resposta popular al carrer i el vot en contra de tots el països del Sud. La reunió Cimera següent, l'any 2001, es va preparar millor. Primer, durant els dos anys entre una cimera i l'altra es va contactar un a un amb els països del Tercer Món perquè no votessin en contra a canvi de continuar tenint crèdit, seguir comprant els seus productes... i després, es va celebrar la cimera en un lloc aïllat, concretament a Doha (QATAR).

A Qatar es va aprovar dur a terme tot el procés de liberalització, és a dir, tot excepte la tecnologia, que cada vegada està més tancada, amb les patents més vigilades i està previst que la propera reunió de setembre del 2003 a Cancún (Mèxic), s'avanci en la mateixa direcció.

- El **G7**, o **Grup dels 7**, és una reunió anual de tres dies de durada, dels caps d'Estat o de govern dels 7 països més rics del món: Canadà, Estats Units, Japó, França, Alemanya, Anglaterra, Itàlia. El 3r. dia s'hi afegeix Rússia i es transforma en **G8**, quan totes les decisions ja han estat preses. En la pràctica significa organitzar un cop l'any l'economia mundial i dictar les normes econòmiques als altres 180 països.

Necessitat de canviar radicalment l'estructura econòmica mundial: democratització dels seus organismes.

Malgrat que sigui difícil d'aconseguir és absolutament necessari intentar la democratització d'aquests organismes ja que altrament poden anar sorgint estructures paral·leles, com la reunió de DAVOS, que no tenen cap tipus de sistema de votació ni de participació. El FMI no és un organisme democràtic, ja que, com hem vist més amunt, es vota segons la quota que es paga. Ara bé, a Davos, on es prenen decisions molt importants, ni tan sols es vota

¿ Què és la reunió de **Davos**, ciutat Suïssa on cada any, a l'última setmana del mes de gener, es reuneixen aproximadament mil persones? ¿és un organisme internacional, un tractat mundial? No, és un cicle de conferències que té com a conferenciants presidents de països i com assistents, tothom qui vulgui i pagui la quota d'entrada de 28 milions de ptes. per persona (14 de drets d'inscripció i 14 més de pertanyença al Club).

En resum, s'han de demanar canvis en els organismes existents, en tres direccions diferents:

- 1- Han de ser democràtiques
- 2- Han d'estar dotades de capacitats executives i organitzar transaccions entre el nord i el sud
- 3- Ha d'haver-hi un poder judicial o Tribunal Penal

Internacional

Per últim, necessitem que aquesta governabilitat mundial, aquest canvi dels organismes internacionals, porti cap a l'aplicació del **principi de subsidiaritat**: tot el que es pot gestionar o governar a un nivell inferior, local (Ajuntaments), regional (Autonomies)... no cal fer-ho a un nivell superior. És un pas més cap a la democràcia.

Subdesenvolupament econòmic

El subdesenvolupament econòmic és el problema més greu de l'economia mundial. ¿Per què, havent-hi recursos més que suficients, tanta gent pateix situacions de misèria?

Quan va caure el mur de Berlín es va dir amb raó que el socialisme real havia fracassat i havia portat a la pobresa a 400 milions de persones. Paradoxalment el sistema que es va donar com a guanyador, el capitalista, ha portat a la misèria a 4.000 milions de persones. I és que el socialisme real va fracassar no tant per la burocràcia sinó sobretot per que defensava un sistema militaritzat.

Els problemes del Tercer Món

Els països del tercer món tenen problemes interns importants com el creixement espectacular de la

població, la manca de recursos naturals, la guerra, la corrupció... Però el més important és el maltractament que l'infligim des del primer món a través del sistema de relacions que tenim establert amb ells:

1. La colonització.

2. **El comerç internacional**, que es produeix amb unes condicions d'injustícia absoluta tant pel que fa als preus com les polítiques comercials.

Respecte als preus, els països del tercer món no fixen ni els dels productes que venen ni els dels que compren. Venen cada vegada més barat i compren cada vegada més car amb l'única excepció del petroli.

Al baixar les duanes d'un 40% a un 3,9%, de mitjana mundial, s'impedeix als països subdesenvolupats practicar polítiques proteccionistes, les que nosaltres hem practicat per poder créixer - no hi ha n'hi un sol país del primer món que hagi pogut créixer sense una política proteccionista.

Ara bé, quan als països del Nord els interessa protegir algun producte seu no dubten ni un moment en acudir dissimuladament a les polítiques proteccionistes.

3. El Tercer Món no s'industrialitza, no es desenvolupa, per manca de:

- **capital**. Sense possibilitat d'estalvi no hi ha capital per invertir
- **tecnologia**. Del 100% que s'inverteix en tecnolo-

gia, el 97% s'inverteix al primer món i el 3% restant al Tercer Món, amb l'agreujant de que les poques persones preparades en aquest últim fugen al Primer Món. Actualment estan treballant en recerca als Estats Units 32.000 científics de la Índia, però si la Índia vol tenir accés a un producte ha d'indemnitzar als Estats Units amb el pagament d'una patent. Ara bé, Estats Units no indemnitzava a la Índia per transferir-li uns treballadors formats.

Per altra banda, els capitalistes estrangers s'aprofiten de la situació : no paguen impostos, no tenen cura del medi ambient, no reinverteixen, no fan cursos de formació...

4. El Deute Extern. És una catàstrofe pel Tercer Món. El **servei del deute** requereix el pagament d'interessos i la devolució del capital, que junts van representar 380 mil milions de dòlars l'any 2000. Aquest mateix any l'ajut de tot el primer món al tercer món va ser de 53 mil milions de dòlars. És a dir, per poder pagar el seu deute (dos bilions tres-cents mil milions de dòlars a l'any 2000) el tercer món ens envia set vegades més que la suma total de la cooperació (ONGs, Ajuntaments, Govern, Unió Europea...).

Davant d'aquesta realitat és lògic preguntar-se si la condonació del deute suposaria una gran càrrega pel primer món. Doncs bé, a Espanya, per exemple, el

deute públic del tercer món respecte a nosaltres equival al 2% del producte interior brut espanyol, que no l'ha de pagar en un any sinó en deu, els anys que falten aproximadament pel seu venciment. El que deixariem d'ingressar és, per tant, un 0,2%, una xifra que no ens afectaria pràcticament gens i que demostra que si no es perdona el deute és únicament per que no hi ha voluntat política.

5

LES ALTERNATIVES ECONÒMIQUES

Possibles alternatives

Redistribució de la riquesa. Davant la realitat econòmica injusta, que s'ha descrit en els capítols anteriors, la solució és la redistribució de la riquesa d'una manera justa i equitativa, així com la redistribució d'allò que ja tenim.

No augmentar la producció és una altra alternativa. Cada increment de la producció industrial significa empitjorar la situació del planeta Terra.

El professor Sutcliffe, de la Universitat del País Basc proposa un mètode, molt senzill, per avaluar el concepte de redistribució. Es tracta de calcular la Renda per Càpita conjunta de tot el món, o sigui repartint equitativament tota la riquesa mundial: la renda mundial dividida pel número d'habitants.

El resultat, calculat fa 6 anys, és que si ens repartíssem equitativament entre tots la renda de que disposa el planeta, tindríem com a mitjana mundial una Renda per Càpita com la de Portugal. Seria com gau-

dir, totes les persones del planeta, del nivell de vida del ciutadà mitjà de Portugal, la qual cosa no estaria gens malament.

Aquesta mitjana mundial, ara fa 2 anys estava a Hongria i actualment a Lituània.

Cal reconèixer que és difícil distribuir equitativament en una economia mundialitzada, perquè no hi han mecanismes globals de redistribució. Existeixen sistemes a nivell estatal o a nivell europeu, però no pas a nivell mundial. Es necessita, per tant, una voluntat concreta per aconseguir aquest propòsit.

El capitalisme tendeix a ampliar les diferències entre els rics i pobres. Al començament del sistema capitalista, abans de la revolució industrial, aquestes diferències eren de 1 a 2,5. Actualment la relació entre els més pobres i els més rics del planeta està entre 1 i 82. Cal cercar sistemes i organismes de transferència dels més rics als pobres.

A Espanya el 10 % més ric de la població és 10 vegades més ric que el 10% de la població més pobre. A través del sistema fiscal, en principi els rics paguen i els pobres reben més serveis socials. És just, per tant, que Catalunya pagui i que Extremadura cobri, el que no és just, però és el que passa, és que Madrid s'ho quedi pel camí.

A nivell europeu els fons estructurals actuen de sistema redistributiu, ja que a través d'ells els països més

rics paguen i els més pobres, com Espanya, cobren.

Els sistemes de redistribució funcionen dons, millor o pitjor, a nivell estatal i a nivell europeu, però no a nivell mundial, ja que no hi ha cap organisme polític encarregat d'aquesta funció.

No hi han sistemes de governabilitat econòmica mundial i els que existeixen, OMC, BM, FMI, G7+1, no fan bé la feina perquè no són democràtics, les decisions acaben prenent-se a favor dels més poderosos.

La governabilitat mundial

Un sistema de governabilitat mundial ha de complir uns quants requisits bàsics:

- Ha de ser democràtic. El funcionament de l'ONU no és democràtic, és pervers per naturalesa. Cada país té un vot, val igual el vot d'Andorra que el de l'Índia. El Consell de Seguretat té dret a vetar totes les decisions importants de caire polític.

Però, a més cal que tingui capacitat executiva per poder fer amb eficàcia una redistribució de la riquesa mundial, per eliminar els paradisos fiscals, per la introducció de la taxa Tobin, per a la conservació del medi ambient, pel control de les empreses transnacionals i l'eradicació del deute extern, per augmentar la cooperació al desenvolupament.

Capacitat, també, per controlar tasques que els estats per sí sols no poden sempre arribar a controlar.

Sense control democràtic el poder efectiu continuarà en mans d' organismes tipus "Fòrum de Davos" o Grup Bildenberg, que està al servei de les companyies transnacionals i del capital financer.

- Hi ha d'haver un poder judicial mundial efectiu: el recentment constituït Tribunal Penal Internacional.

- Que les administracions internacionals de distribució siguin de petita dimensió perquè això facilita una distribució més equitativa del diner públic.

Donar més poder econòmic a les administracions locals millora l'efectivitat. Com a exemple, tenim Suècia on la part dels Ajuntaments en els pressupostos estatals és major que la corresponent al govern central.

- Que els sindicats es coordinin a nivell mundial, perquè l'ofensiva de la patronal ja no és únicament local, sinó sobre tot, global.

Així, mentre a Alemanya els treballadors de la Wolkswagen feien vaga, al Brasil treballaven amb salaris més baixos i fent hores extres per recuperar la producció perduda a Alemanya.

És absolutament imprescindible i urgent la creació de Comitès d'Empresa internacional, amb estructures per treballar a nivell mundial, perquè ja fa molt de temps que les empreses funcionen a nivell global.

- S'ha d'afavorir la transferència de tecnologia al 3er món.

Com controlar l'Estat

Actualment s'està redactant la futura Constitució Europea, que elabora una comissió presidida per Valéry Giscard d'Estaing. Desgraciadament no és gens innovadora. S'hi parla, per exemple, de l'exèrcit europeu, del repartiment del poder entre els Estats, d'intervenció en els mercats financers, és a dir, es tracta únicament del poder però no es diu res de res de les qüestions socials, és a dir de les persones.

Cal impedir la renúncia a l'**Estat del Benestar**, que és un gran mecanisme de re-equilibri que actualment està retrocedint en tots els terrenys: en les prestacions d'atur; en les pensions, que si fins ara es calculaven segons el sou dels darrers 10 anys de la vida laboral, actualment es calculen en funció dels darrers 15 anys, fins a arribar a tota la vida laboral a l'any 2015; si anem a la farmàcia cada vegada hi ha més productes nous que no poden ser subvencionats, etc.

¿Què significa això en la pràctica?

· El desmantellatge dels **sistema de pensions** afavorint que la gent s'adhereixi a "Fons de Pensions". La subscripció d'aquests significa una pèrdua de confiança en la pensió de l'Estat, considerada insuficient, i significa la renúncia a l'Estat del Benestar.

Els Fons de Pensions són un dels instruments més perversos del capitalisme, perquè són especulatius per naturalesa. Les grans crisis de la borsa dels últims anys

han sigut provocades totes elles per les operacions dels fons especulatius, especialment dels grans fons de pensions japonesos i nord-americans.

Cal organitzar el boicot d'aquests fondos, un dels pitjors "invents" del capitalisme, i treballar per aconseguir que els governs pugin les pensions. Si volem anar a l'arrel de les coses, no podem quedar-nos passius enfront del que representen els "fondos de pensions".

- El **sector immobiliari** espanyol, extremadament especulatiu, és un dels més nefastos d'Europa, amb un gran predomini (80%) dels habitatges en propietat i manca de pisos de lloguer pels joves, per exemple. És una altra conseqüència de la renúncia a l'Estat del Benestar.

- La justícia fiscal. Cal defensar un **sistema fiscal just**. Únicament els assalariats estem controlats, mentre hi ha professions, dentistes, per exemple, on alguns dels seus membres declaren de mitjana anual 1,2 milions de ptes..... La lluita contra la evasió i el frau fiscal i per l'abolició dels paradisos fiscals és un altre dels fronts que tenim oberts.

- Cal canviar el sistema de les **Caixes d'Estalvi**, encara que es tracti d'un tema tabú. Creades amb finalitats no lucratives, per desenvolupar l'economia social, les caixes han acabat transformant-se en bancs com els altres. S'han de reformar perquè tornin a ser el que eren en els seus orígens i evitar que siguin priva-

titzades, com pretén el Partit Popular.

Especialment la més gran, “la Caixa”, que dels 120.000 milions de ptes. de benefici obtinguts l’any 2000, l’obra social no en va percebre més de 20.000 milions, dels quals, només 4.000 milions es van dedicar a assistència veritablement social.

Dels altres 100.000 milions, se’n van destinar 20.000 a reserves financeres, mentre que la part més important, 80.000 milions, es va destinar a l’especulació financera, és a dir a la compra d’ accions a la Borsa de valors.

Cal dir que les exposicions d’art són grans dispendis fora de lloc: l’exposició de Modigliani a Espanya per part de La Caixa, de l’any 1983, va costar el mateix que si a cada visitant de l’exposició li haguessin pagat el viatge a Nova York a veure els quadres.

Per altra banda, les Caixes, com organismes socials, no poden, segons la llei, cobrar comissions pels seus serveis. No obstant i això ho fan i, a més, de manera exagerada.

L’acció individual

Els aspectes esmentats més amunt concerneixen el sistema político-econòmic i la nostra acció al respecte s’exerceix principalment a través del vot i d’accions de pressió o resistència sobre les estructures del poder i sobre els polítics per tal d’aconseguir condicions eco-

nòmiques i socials més justes, és a dir, es tracta d'una acció indirecte. Ara bé, nosaltres, com a éssers humans econòmics que som, que podem fer, de manera més directa ?

- **Com a treballadors,**

Optar per organitzacions productives de tipus cooperatiu que unifiquen capital i treball.

La **reducció de les hores de treball** és una obligació absoluta per donar feina als que no en tenen. Ja fa 100 anys que es va aconseguir la jornada laboral de 8 hores, sense reducció de salari. Amb la tecnologia actual, l'augment de la productivitat fa possible treballar menys hores mantenint el mateix sou. En això precisament consisteix el progrés. A les novel·les de Dickens se'ns explicava que es treballava 16 hores diàries, fins i tot els nens de 10 i 12 anys. Des d'aleshores fins ara la jornada laboral s'ha anat reduint i ara que en treballem 8 no vivim pas pitjor - sinó tot el contrari, els que tenim feina- que quan se'n treballaven 16.

Si repartim la feina hi haurà menys aturats, la Seguretat Social tindrà menys despeses i es podrà reduir la cotització.

Repartir el treball es pot fer també sense esperar les normes estatals. A nivell individual tenim el cas de dos nois estudiants que es van repartir la jornada de 8 hores, treballant-ne 4 cadascú.

● Com a consumidors

Reducció del consum.

Estem produint i consumint més del que el Planeta pot suportar. El consum energètic per càpita (calculat en unitats de petroli), és de 1,7 Tm/any de petroli per persona i any. Als EUA en consumeixen 7,7 Tm per persona, a l'Índia 0,4 Tm.

Reduir el consum té l'avantatge, a més a més, de que permet millorar la qualitat de vida. Si fem servir el transport públic podem aprofitar el temps llegint, per exemple, el diari, de manera que, apart d'estalviar energia, arribarem a la feina més relaxats.

En el llibre “Lo pequeño es hermoso” de Schumacher, es fa un càlcul de les hores que cal treballar per assolir el cost total del cotxe particular, la compra, el manteniment i reparacions, multes, assegurances, etc. I, respecte als Km que es fan amb el vehicle, en resulta una velocitat de 6 Km/hora, que és la velocitat d'un caminant mitjà una mica ràpid i inferior a la de la bicicleta...

Podem eliminar el consum superflu, encara que tinguem diners per comprar.

Podem consumir amb criteri, responsablement, optant pel comerç just a l'hora de comprar. Per això ens cal informació, però aquesta es pot trobar – hi ha una revista, “Opcions”, que descriu el que hi ha darre-

ra de cada producte, es pot demanar a l'adreça electrònica *cric@pangea.org*

Per començar convindria evitar qualsevol tracte comercial amb les empreses vinculades a la producció armamentística:

Alcatel, Amper, BBVA, Banco Zaragozano, Caja St. Fernando, Caja Madrid, El Corte Inglés, Daimler-Crysler, Dinamita Nobel, Iberia, IBM, Nissan Motor Ibérica, Siemens, Telefónica, Acumuladores Tudor, Zodiac Española, Sainco, Santana Motor, Ericsson, Caja el Monte, Construcciones y Auxiliar de Ferrocarriles, La Caixa-Deutsche Banc-Allianz, ... totes elles inverteixen en la indústria de l'armament.

Les llaunes de Coca-Cola, i d'altres begudes refrescants, son un gran dispendi d'energia: per fabricar cada unitat cal remoure 50 Tm de terra. ¿no podríem evitar-ne el consum?

● Com a estalviadors/inversors

- **No als Fons de Pensions** que, apart de tots els inconvenients esmentats en paràgrafs anteriors, inverteixen principalment en aquestes empreses que s'acaben d'esmentar.

Invertir a la **Banca Ètica**, com per exemple en els fondos d'Intermón, que inverteixen en empreses amb comportament ètic: Oikocrèdit (SETEM), Coop57, cooperativa de crèdit amb finalitats socials, FETS

(Finançament Ètic i Solidari), Cooperative Bank d'Anglaterra (que té més de 100 anys), “Un sol món”, filial de la Caixa de Catalunya, etc.

Al demanar un crèdit a aquests bancs, caldrà que sigui per tasques productives, no pel consum. Així per exemple, la compra d'un cotxe només es finançarà si es una eina de treball.

● Com a contribuents

Exercir actes de desobediència civil com l'**objecció fiscal** contra la despesa militar - es va posar en marxa als EUA, contra la guerra del Vietnam, amb una participació de més de 850.000 contribuents americans.

Una acció possible és, per exemple, descomptar el 5% de la nostra contribució a Hisenda, que és el que es queda el “Ministerio de Defensa”, i donar-ho a una ONG. L'únic inconvenient és que Hisenda farà una reclamació i imposarà interessos de demora, i embargarà el compte bancari. Però no hem d'oblidar que les llibertats mai s'han regalat.

Com redistribuir cap al 3er món

Una alternativa possible seria la reducció del consum dels països del Nord, fins a assolir el creixement “zero”, incrementant al mateix temps el consum dels països del Sud, ja que la seva economia encara ha de créixer.

Si bé es podria recomanar el creixement negatiu per al 1er món, no seria realista, de manera que ja seria molt aconseguir el creixement zero.

L'evolució de la renda a través del temps ha fet que el distanciament del creixement entre el 1er i el 3er món s'hagi fet cada vegada més gran. Per això, el Nord hauria d'aplicar el creixement zero i el Sud arribar a situar-se al nivell del Nord.

¿Quines serien les implicacions financeres d'aquesta proposta?

Segons el premi Nobel W.Leontieff, durant 20 anys els països del Nord haurien de transferir al Sud el 3,5% del seu PIB, és a dir 5 vegades el famós 0,7%, que mai s'ha arribat a assolir.

Actualment el Nord està transferint 53.000 milions de \$ al Sud, equivalent al 0,35% del seu PIB. Caldria doncs unes transferències 10 vegades més grans (530.000 milions \$) per arribar al 3,5% del PIB.

¿Com es pot aconseguir això?

- Reduint la despesa militar, que és de 900.000 milions \$/any. A l'Assemblea General de les N.U. es va aprovar, fa 24 anys, la reducció de la despesa militar en un 5%, com una font de transferència cap al Sud, però això no s'ha aplicat mai. Si es dugués a terme, en 4 anys tindriem 180.000 milions \$.

- La lluita contra el frau fiscal i l'abolició dels paradisos fiscals alliberarien, sens dubte, quantitats impor-

tants de fondos que ara van a parar a les butxaques dels especuladors..

● La introducció de la taxa Tobin, o impost sobre l'especulació financera. Aquesta ha arribat a xifres tant astronòmiques (400 bilions \$/any) que els fondos alliberats per una taxa d'aquest tipus serien també substancials, tot i tenint en compte l'efecte dissuasori sobre l'especulació que la taxa pretén obtenir. A un nivell impositiu d'un 0,1 %, la taxa Tobin recaptaria 400.000 milions \$/any, que, descomptant l'efecte disposaria, probablement es reduirien a 200.000 milions.

Com a conclusió voldria dir que personalment no tinc cap sistema alternatiu. M'agradaria tenir-ne un i fins i tot que fos revolucionari, però no el conec.

Ara bé, en la mesura en que es vagin canviant algunes coses els resultats poden ser significatius. Feriem molt de camí en la bona direcció si aconseguíssim un món en el que:

- la terra es repartís diferentment
- es donés una quantitat substancial d'ajut al desenvolupament
- estigués abolit el Deute Extern
- hi hagués participació democràtica
- es controlessin les transnacionals
- s'afavorís la transferència de tecnologia al 3er món

- es donés als Ajuntaments la capacitat d'organitzar els propis pressupostos
- fóssim capaços de crear alternatives laborals per a reduir la jornada laboral.
- s'acollissin les migracions.
- etc

Amb tots aquests “petits” canvis, o reformes, probablement aniríem a la llarga cap a un canvi revolucionari.

attac

ATTAC

ASSOCIACIÓ per la TAXACIÓ de les TRANSACCIONS financeres i l'ACCIÓ CIUTADANA

**Moviment internacional de ciutadans
per al control democràtic
dels mercats financers i les seves institucions**

c/ Aragó, 174-176, 2º, 3ª · 08011 Barcelona
<http://attac-catalunya.org> · attac-catalunya@pangea.org

edicions